

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Академія пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Факультет управління

Кафедра психології діяльності в особливих умовах та педагогіки

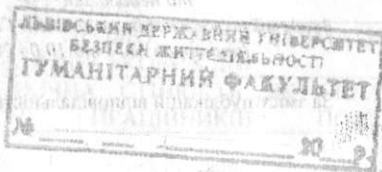
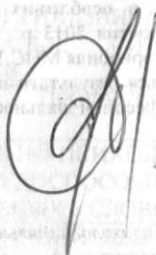
ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

Матеріали

V Міжвузівської наукової конференції

23 квітня 2013 р.

м. Черкаси

РЯТУВАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ	51
<i>Миронець С.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ МІЖНАРОДНИХ ГУМАНІТАРНИХ МІСІЙ	53
<i>Мордюшенко С.М.</i> МОТИВИ ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ КІНОЛОГА-РЯТУВАЛЬНИКА ДСНС УКРАЇНИ	56
<i>Омельченко М.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПСИХІЧНОГО СТАНУ ДИТИНИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ	57
<i>Половинко М.П.</i> СПЕЦИФІКА ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДБОРУ В ДСНС УКРАЇНИ	60
<i>Руденський Д.С.</i> АУТОГЕННЕ ТРЕНУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ РЯТУВАЛЬНИКІВ	62
<i>Скоробогатов Ю.А.</i> ЗМІСТ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ, ПИТАННЯ ДИНАМІКИ МОТИВАЦІЇ ПРОТЯГОМ НАВЧАННЯ (ПІДГОТОВКИ) ФАХІВЦІВ РИЗИКОНЕБЕЗПЕЧНИХ ПРОФЕСІЙ	64
<i>Слесаренко К.О.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ МОЛОДИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО УМОВ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛАХ ДСНС УКРАЇНИ	66
<i>Тетеріна О.О.</i> ПРОФЕСІЙНА ДЕФОРМАЦІЯ СПІВРОБІТНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОФІЛАКТИКА	68
<i>Федосенко І.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНИХ ПЕРЕЖИВАНЬ СПОРТСМЕНІВ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ	71
<i>Фоліч М.В.</i> ПОРТРЕТ СУЇЦИДЕНТА-ПРАЦІВНИКА ДСНС УКРАЇНИ	73
<i>Школяр Є.В.</i> МОТИВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ ЯК ПРОБЛЕМА В КОНТЕКСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ФАХІВЦІВ ОПЕРАТИВНО-РЯТУВАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	75
<i>Штанько А.М.</i> ВИДИ КОНФЛІКТІВ, ЯКІ РОЗВ'ЯЗУЮТЬСЯ ІНСПЕКТОРАМИ ДЕРЖАВНОЇ ІНСПЕКЦІЇ ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ	77
СЕКЦІЯ 2. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ	
<i>Аврамченко Т.В., Мазовецька Н.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ РОБОТИ ПСИХОЛОГА ІЗ ФЕНОМЕНОМ ТАТУ ТА ВМІННЯ ТРАКТУВАТИ ЗМІСТ ЙОГО СИМВОЛІВ	79
<i>Вовк Н.П.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДЕРЖТЕХНОГЕНБЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВНЗ ДСНС УКРАЇНИ	81
<i>Вороновська Л.Г.</i> МОТИВАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ	84
<i>Голик М.Д.</i> ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВІЙСЬКОВИХ СТРУКТУРАХ (НА ПРИКЛАДІ ВНЗ ДСНС УКРАЇНИ)	87
<i>Гринюк О.П.</i> АНАЛІЗ ЧИННИКІВ СИНДРОМУ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ТА МЕТОДИ ЙОГО ЗАПОБІГАННЯ	90

СУДЖЕННЯ СУБ'ЄКТА	92
<i>Дученко І., Мусієнко Н.</i> ВИВЧЕННЯ ЯВИЩА МАНІПУЛЯЦІЇ У ПРАКТИЧНІЙ ПСИХОЛОГІЇ	95
<i>Король В.М.</i> ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ВНЗ ДСНС УКРАЇНИ	98
<i>Котельницька О.Р.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙМАННЯ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ	102
<i>Куліш О.В.</i> ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ	105
<i>Линник А.О.</i> ДО ПИТАННЯ СТРЕСОВИХ СТАНІВ У СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ	108
<i>Литвин О.В.</i> ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОГО БАТЬКІВСТВА СЕРЕД МОЛОДІ: ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД	111
<i>Лісова Т.В.</i> МОТИВАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	114
<i>Мартищенко Є.О.</i> ПРОФЕСІЙНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ЖІНКИ	117
<i>Мохнар Л.І.</i> ДО ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ МІЖСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ КУРСАНТІВ У ВНЗ ДСНС УКРАЇНИ	119
<i>Мукомел С.А.</i> ПЕДАГОГІКА СПІВРОБІТНИЦТВА Ш.О. АМОНАШВІЛІ: СУТНІСТЬ, КЛЮЧОВІ ІДЕЇ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ ВИКОРИСТАННЯ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ	122
<i>Нестеренко О.Б.</i> ПСИХОЛОГО-АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО КАР'ЄРИ ЖІНКИ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.	128
<i>Осадчук І.І.</i> РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАХИСТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБИСТОСТІ	131
<i>Рочева О.В.</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОЗИТИВНОГО ВПЛИВУ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ	134
<i>Сергиєнко И.М.</i> ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДИКИ "ТРАНСФОРМАЦИЯ ОБРАЗА ТРАВМАТИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ» В ПРОЦЕССЕ ОКАЗАНИЯ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ	135
<i>Слободяник В.І., Сірко Р.І., Сірко Ю.А.</i> ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ТРИВОЖНОСТІ КУРСАНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДСНС УКРАЇНИ	138
<i>Сухоставська Л.О.</i> ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ РІЗНИХ ГАЛУЗЕЙ ДО ПЕРЕБУВАННЯ В ЕКСТРЕМАЛЬНІЙ СИТУАЦІЇ	140
<i>Усов Д.В.</i> ДУХОВНО-ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ	143
<i>Харенко С.Г.</i> ВПЛИВ ДИТЯЧОЇ СЕКСУАЛЬНОСТІ НА ВИНИКНЕННЯ ТРИВОГИ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ	146

4. Москаленко О.В. Акмеология профессиональной карьеры личности: Учебное пособие / Под общ. Ред. А.А.Деркача. // Москаленко О.В. – М.: Изд-во РАГС, 2007. – 352с.

5. Біскуп В. Декомпозиційна структура інтегральної кар'єрної компетентності та її складові / Біскуп В. // Психологія і суспільство. – 2010. – №4. – С. 82 – 91.

РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАХИСТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБИСТОСТІ

Осадчук І.І., студент 2 курсу Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Науковий керівник: Брочковська Ю.Б., викладач кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Починаючи з раннього дитинства, у психіці людини виникають і розвиваються механізми, які називаються захисними механізмами психіки. Ці механізми послаблюють вплив негативних емоційних переживань і перцепцій, сприяють збереженню психологічного гомеостазу, стабільності, розв'язання внутрішніх особистісних конфліктів і протікають на несвідомому та підсвідомому психологічних рівнях. Зокрема, захисні механізми психіки виявляються у екстремальних ситуаціях, як механізми пристосування до надзвичайних умов, що потребують від особистості значної напруженості психічної діяльності. В складних життєвих ситуаціях актуальною постає проблема забезпечення психологічної безпеки особистості, що є недостатньо дослідженою у працях вітчизняних дослідників.

Проблемою вивчення захисних механізмів особистості займалися такі зарубіжні дослідники, як З. Фрейд, А. Фрейд, Х.Хартманн, Ф. В. Бассін. Прояв захисних механізмів у екстремальних ситуаціях вивчали: Л. Ю. Субботіна, Д. А. Леонтьев, Д. С. Титаренко, О.І. Склень, А. Сремсева, Р.А. Зачепицький, Т.С. Кабаченко.

Психологічна безпека розглядається дослідниками як складна багаторівнева динамічна система, яка визначає рівень суб'єктивної захищеності людини, її здатність підтримувати оптимальний рівень свого функціонування, спроможність усвідомлення чинників і механізмів усунення зовнішніх та внутрішніх загроз, а також можливість збереження оптимального стану функціонування взаємодії на різних площинах соціально-психологічного простору життєдіяльності [3].

Гуманістичний психолог А.Маслоу розглядав безпеку як одну з базових потреб особистості, що може виявлятися у забезпеченні захисту від несприятливих природних умов, несприятливих соціально-психологічних, економічних та політичних умов. Психологічна безпека виступає необхідною умовою для гармонійного розвитку особистості; для втілення її особистісного потенціалу. За Маслоу, людина може переходити на рівень

самореалізації лише тоді, коли забезпечена потреба у безпеці.

У екстремальних ситуаціях особиста психологічна безпека включає наступні компоненти:

- орієнтування суб'єкта в екстремальній ситуації;
- зниження сили негативних емоцій;
- пошук способів взаємодії з ситуацією;
- мобілізацію суб'єктивних ресурсів на взаємодію з ситуацією;
- здійснення адекватної ситуації взаємодії;
- вихід з екстремальної ситуації таким шляхом, при якому мінімізується зниження вірогідності досягнення життєво значущій для суб'єкта меті [1].

Дія захисних механізмів є дуже важливою в екстремальних ситуаціях. Механізм психологічного захисту спрямований на те, щоб позбавити значущості і тим самим знешкодити психологічно травмуючі моменти. Ці переживання в основному пов'язані з внутрішніми або зовнішніми конфліктами, станами тривоги чи дискомфорту [4].

Дослідники виділяють такі основні види захисних механізмів:

1. Вітіснення – один із видів психологічного захисту, при якому неприйнятні для індивіда думки, переживання переміщуються зі сфери свідомого у сферу несвідомого. Таким чином, особистість позбується необхідності переживати негативні емоції та психічні стани.
2. Регресія – повернення особистості в попередній період розвитку, застосування притаманного для нього стилю поведінки. Це дозволяє зменшити емоційну напругу, відчувати себе більш захищеним.
3. Заперечення реальності – при використанні такого механізму індивід при появі негативної інформації для нього, підсвідомо заперечує її. Цей психологічний механізм може забезпечити на певний час психологічну цілісність особистості при особливо гострих стресових ситуаціях, у випадку переживання горя; втрати; дозволяє пережити перші найгостріші моменти стресової ситуації. Пізніше людина може сприйняти факти реальності, але вже з меншою шкодою для цілісності своєї психіки.
4. Деперсоналізація – захист, який проявляється позбавленням індивідуальності інших людей. Вони розглядаються лише як носії соціальної ролі: батьки, викладачі, декан, начальник. Таке дистанціювання від особистих рис дозволяє особистості зменшити напругу в міжособистісних стосунках.
5. Рационалізація – захисний процес полягає в тому, що людина несвідомо вигадує логічні судження і умови для пояснення своїх невдач. Таким чином, особистість захищається від фрустрації, за допомогою розуму виправдовує власні невдачі та розчарування.
6. Проекція – людина приписує іншим свої власні небажані риси, таким шляхом захищаючи себе від усвідомлення того, що ці риси присутні в ній. Цей механізм дозволяє людині виправдати свої вчинки. Також особистість намагається підсвідомо «позбутися» власних рис, які не може сприйняти.
7. Ідентифікація – механізм, який визначається як ототожнення

себе з кимось іншим. У процесі ідентифікації людина несвідомо уподібнюється іншим для того, щоб відчуті себе більш сильною, могутньою, позбутися власних страхів, невпевненості у собі.

8. Компенсація - прагнення людини усунути зі свідомості комплекс неповноцінності за рахунок цілеспрямованого розвитку фізичних чи психічних функцій. Компенсація дозволяє людині зберегти позитивну самооцінку на основі зосередження на сильних сторонах власної особистості.

9. Сублимація - перемикання своєї психічної енергії на іншу дію. Виражається в тому, що людина, яка зазнає яких-небудь душевних конфліктів, знаходить заміщення внутрішньої тривожності перемиканням на яке-небудь заняття (творчість, рубання дров, прибирання квартири та ін.).

Особиста психологічна безпека в екстремальних ситуаціях є складноорганізованим процесом, що включає дію психологічних захистів, поведінкових стилів і життєвих сценаріїв суб'єкта, які підтримують його на різних рівнях психічного життя людини (усвідомлюваному і неусвідомлюваному, природженому і соціально придбаному, найближчій і віддаленій перспективі).

У екстремальних ситуаціях може відбуватися саморуйнування безпеки суб'єктом, що є складним психологічним феноменом, що набуває різних форм вираження (ненавмисна відмова від безпеки, відмова заради особистого розвитку, альтруїстична відмова, суїцидальна відмова) на основі зміни суб'єктивної картини світу. В таких випадках необхідно є допомога особистості у побудові ефективної стратегії збереження психологічної безпеки, враховуючи особливості функціонування механізмів психологічного захисту.

Отже, психологічні механізми захисту безпосередньо забезпечують збереження психологічної безпеки особистості. Необхідним є подальше дослідження вияву психологічних механізмів захисту особистості у екстремальних умовах як передумова для побудови шляхів профілактики небезпечних поведінкових стратегій у таких ситуаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баева И. А. Психология безопасности: теоретическая основа практической помощи человеку в экстремальной ситуации / И. А. Баева // Журнал практического психолога. - 2008. - № 4. - С. 8-26.
2. Безопасность жизнедеятельности / Учебное пособие под редакцией Русака О. Н. - СПб.: Питер, 2000. - 447 с.
3. Застело А.О. До проблеми психологічної безпеки особистості // Збірник наукових праць. Психологічні науки. - №8. - с. 124-129.
4. Фрейд А. Психология Я и защитные механизмы. - Пер с англ.-М.: Педагогика, 1993-144 с.